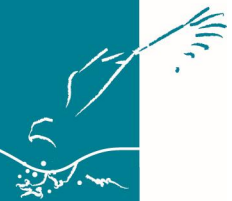

Inventering av fåglar vid
Johannisborgsförbindelsen
Norrköpings kommun 2023

Örnborg Kyrkander
Biologi & Miljö AB

Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB

www.ornbergkyrkander.se

Rapport:2023:613

2023-10-04

Framsida: Sädesärta (*Motacilla alba*)

Projektansvarig: Jonas Örnberg

Handläggare: Britta Lidberg

Foto: (upphovsrätt Örnberg Kyrkander)

Internt projektnamn: 613 – Johannisborgslänken fåglar Norrköpings kommun_2023

Uppdragsgivare: Norrköpings kommun

Uppdragsgivarens ombud: Carolina Ljungqvist

Projektperiod: 2023-03-14 - 2023-10-04

Rapporten refereras: Örnberg, J., Lidberg, B., 2023. Inventering av fåglar vid Johannisborgsförbindelsen, Norrköping 2023 (Nr. 2023:613). Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Sammanfattning

Norrköpings kommun planerar för anläggandet av trafikleden Johannisborgsförbindelsen. I samband med byggnationen av förbindelsen kommer naturmiljöer tas i anspråk, främst bestående av buskmark och triviallövsskogar. Inom planområdet har den akut hotade arten pungmes (CR) tidigare konstaterats i samband med en inventering 2018. Eftersom inventeringen utfördes för fem år sedan behöver en ny inventering göras för att utreda aktuell status för arten i området. I samband med inventeringen behöver även andra fågelarter som riskerar att påverkas negativt av genomförandet av detaljplanen utredas.

Inventeringen har genomförts dels som en kombinerad punkt- och linjeinventering, dels som en riktad inventering av pungmes med hjälp av playback (samma metod som 2018).

Resultatet från inventeringen visar att 56 olika arter av fåglar nyttjar området som inventerats. 18 av dessa arter uppvisar status som naturvårdsart (rödlistad, fågeldirektivsart, prioriterad art i skogsvårdslagen eller uppvisar kraftig sentida populationsminskning). En bedömning av dessa 18 arter i relation till artskyddsförordningen resulterade i att risk för förbud föreligger för entita. Förslag på hänsyn- och skyddsåtgärder ges i rapporten och om dessa genomförs bedöms dessa som tillräckliga för att förbud enligt artskyddsförordningen inte skall utlösas.

Den riktade inventeringen av pungmes resulterade inte i några fynd av arten och slutsatsen är att arten ej utgör häckfågel inom området eller Norrköpings kommun längr. Förlusten av arten som häckfågel i området rimmar väl med den kraftiga nationella nedgång som arten uppvisar under den senaste 5-10 årsperioden. Orsaken tror vara effekter från den kraftiga expansion som arten uppvisade under slutet av 1980-talet då den spred sig från sitt starka fäste i Skåne. Därefter avtog expansionen och nu minskar populationen och finns främst kvar som häckfågel i de södra delarna av Sverige. Således finns i dagsläget inga häckplatser för pungmes av betydelse kvar i området kring den planerade Johannisborgsförbindelsen.

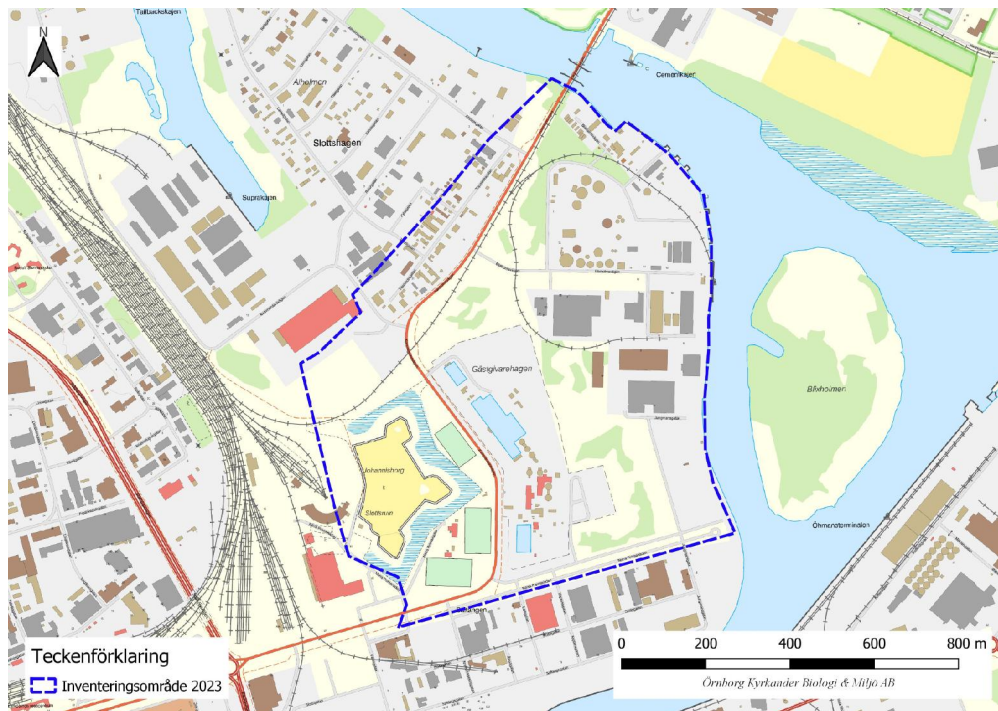
Innehållsförteckning

Inledning	5
Metod	6
Resultat	8
Punkt- och linjeinventering	8
Entita allmänt.....	8
Entitan och Johannisborgsförbindelsen.....	8
Pungmes	15
Diskussion.....	15
Referenser	17

Inledning

Norrköpings kommun planerar för anläggandet av trafikleden Johannisborgsförbindelsen. Vid genomförande av detaljplanen kommer naturmiljöer inom detaljplanen att försvinna och områden inom och nära planen kan komma att påverkas av störningar så som ökad fragmentering, buller, trafikrörelser m.m. Inom detaljplaneområdet för etapp 3 har den akut hotade arten pungmes tidigare konstaterats i samband med en inventering av pungmeshabitat som utfördes 2018 (Örnberg Kyrkander 2018). Eftersom inventeringen utfördes för fem år sedan behöver en ny inventering göras för att utreda aktuell status för arten i området. I samband med inventeringen behöver även andra fågelarter som riskerar att påverkas negativt av genomförandet av detaljplanen utredas. Utredningen ska ge vägledning avseende hur detaljplanen kan utformas för att undvika att förbudet att störa vilda fåglar enligt artskyddsförordningen 4 § löses ut. För det behövs en inventering av häckande fågelarter samt en bedömning av om detaljplanens genomförande kan komma att påverka känsliga fågelarters bevarandestatus. Aktuellt inventeringsområde redovisas i figur 1 vilket har definierats i samråd med beställaren Norrköpings kommun.

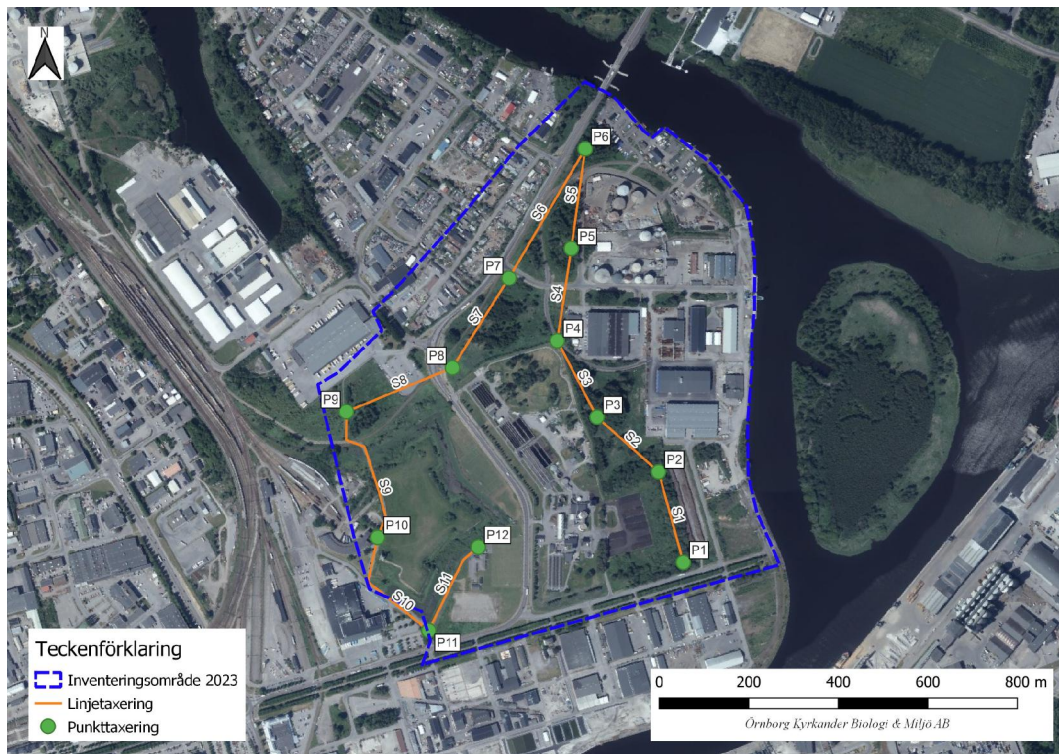
Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB har fått i uppdrag att genomföra inventeringen samt bedömning om detaljplanen riskerar påverka känsliga fågelarters bevarandestatus negativt. Genomförd inventering och bedömning redovisas i föreliggande rapport. Om fågelarter bedöms påverkas negativt i enlighet med förbudet i 4 § artskyddsförordningen ska utredningen utökas till även omfatta förslag till skydds- och kompensationsåtgärder.

Figur 1. Aktuellt inventeringsområde 2023 i samband med fågelinventeringen vid den planerade Johannisborgsförbindelsen.

Metod

Häckfågelinventering har genomförts i lämpliga biotoper inom inventeringsområde enligt karta i figur 1. Inventeringen har genomförts som en kombinerad punkt- och linjeinventering med tre inventeringstillfällen under säsongen 2023 (11/4, 19/5 samt 9/6). Detta upplägg bedöms fånga upp såväl tidiga som sena häckfåglar (tropikflyttare). Inventeringsrutten har lagts upp subjektivt optimalt för att täcka in de flesta olika förekommande relevanta naturtyper och biotoper som förekommer (figur 2). Inventeringen har varit kvalitativ, d.v.s. artförekomst på respektive punkt och delsträcka har noterats. Förekomstfrekvens för varje art har därefter beräknats som en kvot mellan faktiska observationer per punkt respektive delsträcka per totala antalet möjliga (12 punkter samt 11 delsträckor, figur 2). Varje punkt har besökts i fem minuter och delsträckorna har promenerats i långsam takt (ca 1-1,5 km/h). Kombinerat med dessa inventeringar genomfördes 19/5 samt 9/6 även en riktad inventering av pungmes i lämpliga biotoper, baserat på fynd i 2018 års inventering, med hjälp av playback av pungmessång/läten (på samma sätt som genomfördes i 2018 års inventering (Örnberg Kyrkander 2018)). Koordinater för punkt 1-12 i tabell 1.

Figur 2. Aktuellt inventeringsområde 2023 i samband med fågelinventeringen i vid den planerade Johannisborgsförbindelsen.

Tabell 1. Koordinater i SWEREF 99 TM för punkt 1-12 i figur 2 ovan.

Punkt nr	X SWEREF99 TM	Y SWEREF99 TM
P1	570248	6496134
P2	570193	6496336
P3	570055	6496458
P4	569967	6496629
P5	569998	6496835
P6	570029	6497059
P7	569859	6496769
P8	569732	6496568
P9	569495	6496470
P10	569565	6496189
P11	569679	6495982
P12	569790	6496167

Bedömningen av eventuell risk för förbud enligt artskyddsförordningen på känsliga arter (naturvårdsarter) har gjorts för arter som observerats i inventeringsområdet i samband med de tre inventeringstillfällena och som uppfyller något eller några av nedanstående kriterier:

*Rödlistade (NT, VU, EN & CR) (SLU Artdatabanken 2020),

*Upptagna i bilaga 1 till fågeldirektivet (FD) (EU-kommissionen 1979),

*Prioriterad art enligt skogsvårdslagen (SKL) (Skogsstyrelsen 2023) samt

*Uppvisar en kraftig minskande trend (MM) med signifikant minskning med > 5% per år senaste 20 årsperioden (BirdLife Sverige & Lunds universitet 2022).

Observatörer i samband med genomförda inventeringar har varit Britta Lidberg och Jonas Örnborg, båda anställda på Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Resultat

Punkt- och linjeinventering

Sammanlagt i samband med genomförd fågelinventering 2023 noterades 56 fågelarter inom inventeringsområdet. Samtliga observerade arter i samband med inventeringen redovisas i bilaga 1. Av dessa uppfyller 18 arter ett eller flera av kriterierna som naturvårdsart (se Metod) i föreliggande projekt, dessa 18 redovisas i tabell 2. I samma tabell redovisas även gjorda bedömning avseende eventuell påverkan på gynnsam bevarandestatus för dessa 18 arter. Som framgår av tabell 2 har detta resulterat i bedömningen att viss risk föreligger för förbud enligt artskyddsförordningen med avseende på entita, vilket diskuteras vidare nedan under separat rubrik.

ENTITA ALLMÄNT

Entitan förekommer främst i löv- och blandskogar. Områden med fukt så som alkärr är av stor betydelse för arten och vintertid ses den inte sällan födosöka i bokskog där bokollon utgör ett viktigt födounderslag. Miljöer värdefulla för entita är således lövskogar, gärna flerskiktade med god tillgång på håligheter samt ett välutvecklat buskskikt. Förekomst av stående död ved, företrädesvis murkna högstubbar av björk och klibbal är värdefullt. Arten är en hålhäckare som inte kan hacka ut eget bohål utan är beroende av miljöer som erbjuder naturliga hål eller hål som har mejslats ut av hackspettar. På grund av konkurrens med bl.a. hålhäckande arter hör det inte till ovanligheten att arten får acceptera att häcka i håligheter av sämre kvalitet. Entitan är en stannfågel med en väldigt kort spridningssträcka på bara ca 800-1000 meter från sin födelseplats. Arten anses därav vara relativt sårbar med avseende på exploatering och fragmentering av miljöer av betydelse för arten. Entitans revir uppnår vanligtvis en storlek om ca 4-5 ha, vilket kan betraktas som relativt stort för en art av entitans storlek (SLU Artdatabanken 2023). Uppskattningsvis finns inom inventeringsområdet vid Johannisborg maximalt 1-3 revir dagsläget baserat på artens genomsnittliga revirstorlek samt tillgängliga arealer av lämpliga miljöer.

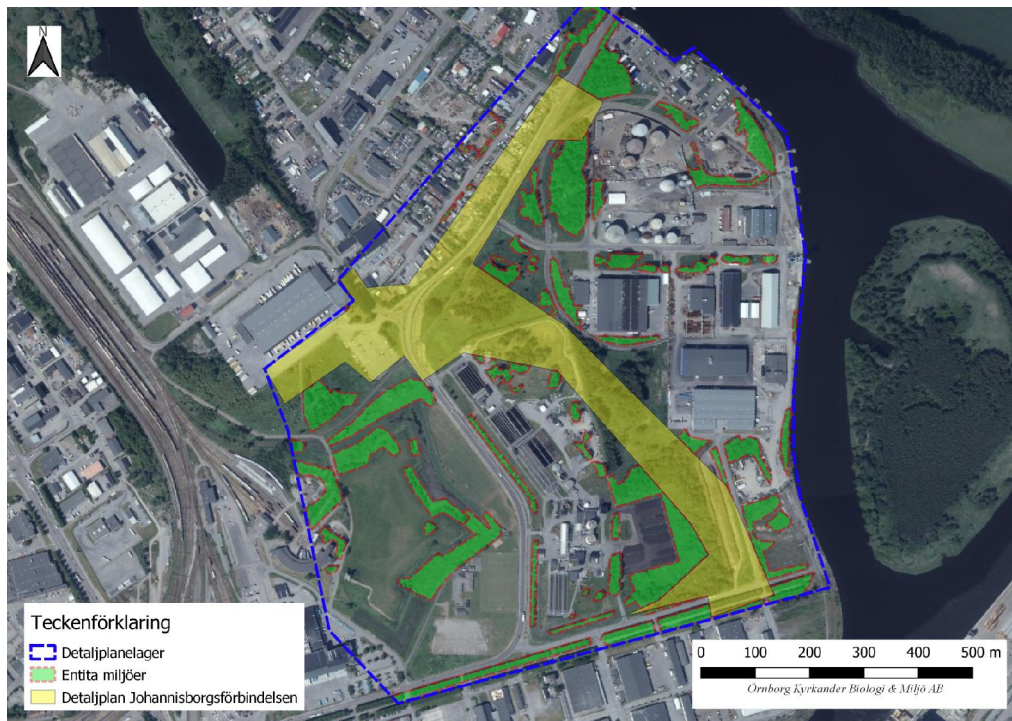
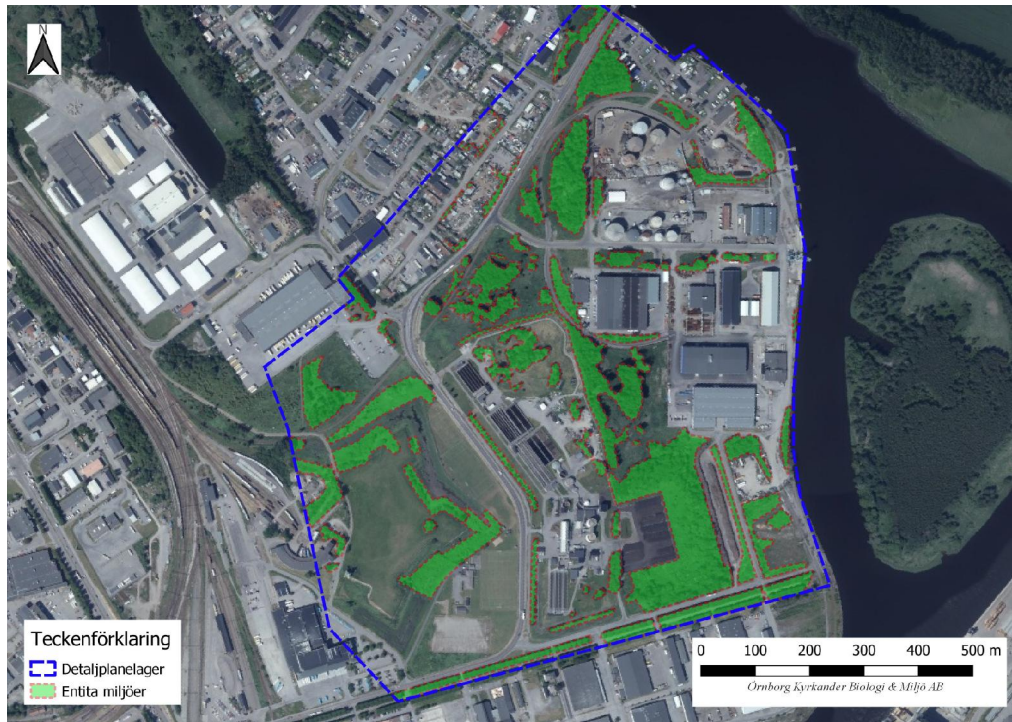
ENTITAN OCH JOHANNISBORGSFÖRBINDELSEN

Genomförandet av planerade åtgärder med Johannisborgsförbindelsen tar i anspråk vissa partier av lövskog, främst trivallövskog men även buskmarker vilket bägge utgör miljöer av betydelse för arten. Inom hela inventeringsområdet om cirka 88 ha, finns i dagsläget cirka 19 ha, miljöer med lövskog och buskmarker som bedömts ha betydelse för entita (figur 3, överst). Inom inventeringsområdet finns således teoretiskt plats för 1-4 häckande par baserat på artens normala revirstorlek enkom samt att dessa nyttjas optimalt av arten. Ett antagande att genomförandet av detaljplanen för Johannisborgsförbindelsen medför att all sådan mark inom detaljplaneområdet försvinner innebär en förlust av cirka 6 ha, av miljöer med betydelse för entita, vilket motsvarar cirka 30 % av arealen (figur

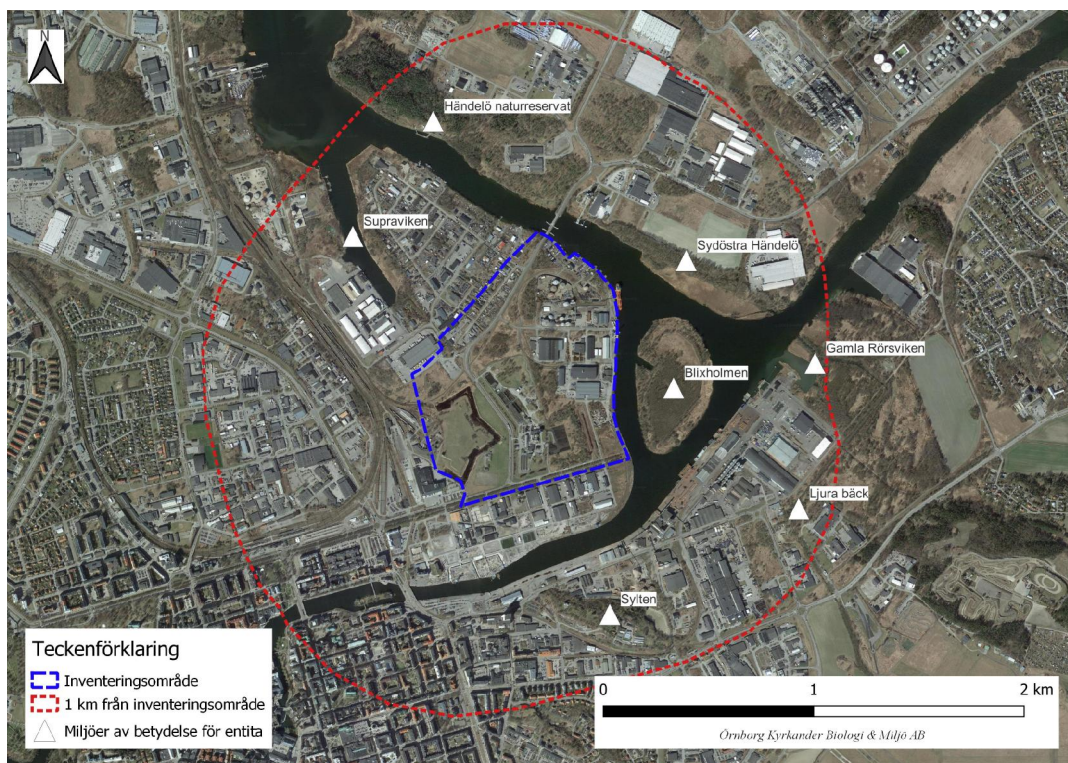

3, nederst). Cirka 13 ha. miljöer av betydelse för entitan återstår således: Den typ av triviallövsog (sälg, salix sp. björk etc.) som i huvudsak finns inom inventeringsområdet utgör tidiga successionsstadier och uppstår tämligen frekvent så snart mark lämnas orörd under några år. Efter genomförandet av detaljplanen samt under gjorda antaganden återstår således utrymme för 1-3 häckande par entita inom inventeringsområdet. Inom artens normala spridningsavstånd finns dock fortsatt stora arealer av motsvarande lämpliga habitat (triviallövsog och ädellövsog), exempelvis Blixholmen, Supraviken, Händelö, Sylten och Gamla Rörsviken m.fl. platser (figur 4). I Gamla Rörsviken konstaterades entita så sent som 2018 utgöra häckfågel med minst två par (Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB 2018). Utav dessa lövsogsmiljöer bedöms Blixholmen, Händelö samt Gamla Rörsviken vara av särskild betydelse varför spridningskorridorer för att underlätta rörelser till och från dessa områden är betydelsefulla att bibehålla, förbättra och skapa. Eftersom entita tycks uppvisa en ovilja att flyga längre sträckor över öppen och i entitans perspektiv ogästvänlig mark underlättas spridningen av förhållandevis tät förekomst av träd, trädridaer och mindre trädungar i området. Att därför skapa nya samt fortsatt tillåta uppslag av triviallöv på oexploaterad mark inom inventeringsområdet underlättar för spridningen av ungfåglar. I dagsläget är bedömningen att en befintlig spridningskorridor av betydelse utgörs av lövsog som kantar banvallen i norra delen av området (figur 5). Det är av vikt att denna lövsog bibehålls i samma omfattning och utbredning som idag. I södra delen av inventeringsområdet finns sannolikt förutsättningar för en spridningskorridor också i och med det oexploaterade ej hårdgjorda området i sydöst som idag utgörs av buskmark och GROT-upplag. Åtgärder för att förbättra denna spridningskorridor är att bibehålla hela eller delar oexploaterad samt tillåta större träd i området.

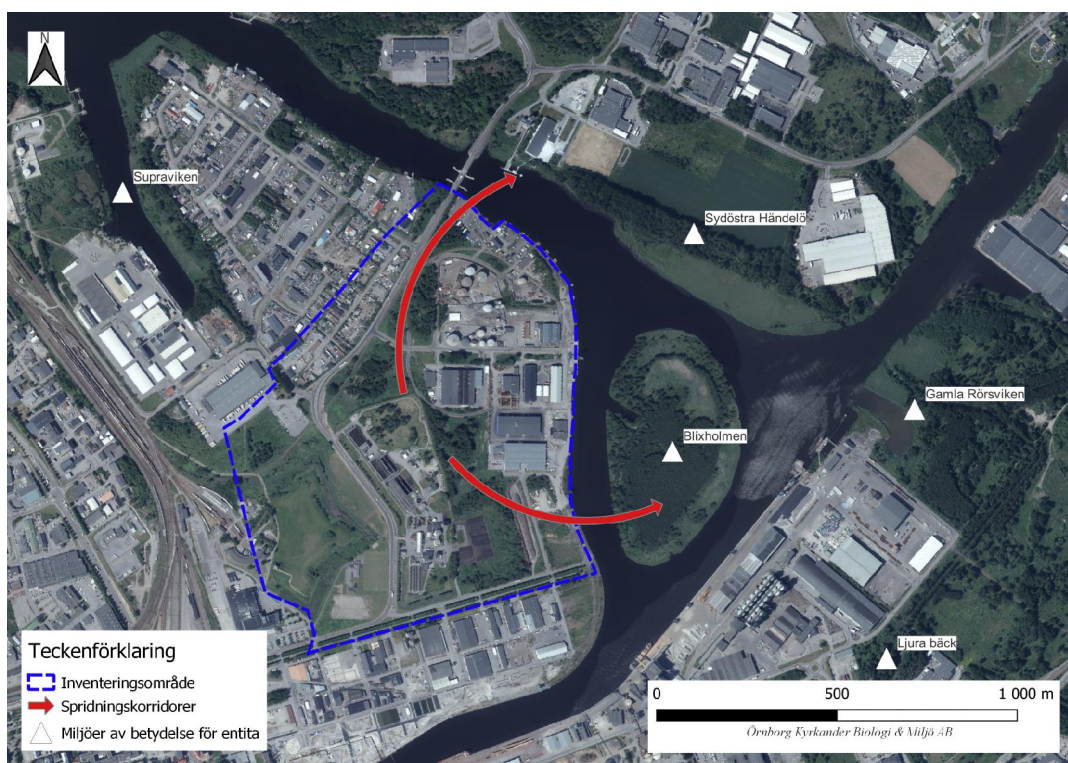
Ytterligare förslag på skyddsåtgärder för att förhindra att förbud enligt artskyddsförordningen infaller är åtgärder som tillser att det kvarstår lämpliga miljöer för häckning inom inventeringsområdet liksom mindre trädridaer och skogsdungar som underlättar spridning av arten. I och med att en del skogliga miljöer försvinner med detaljplanens genomförande kommer sannolikt vissa bomjälligheter försvinna i form av hålträd och murkna stubbar/döda träd. För att kompensera för detta kan lämpligen uppsättning av holkar anpassade och utformade för entita minska bristen samt konkurrensen om tillgängliga bohål. Holkar med mindre ingångshål ($\varnothing=26-28$ mm) stänger ute talgoxe till största delen och för att minska konkurrensen gentemot den jämnstora men mer dominanta blåmesen kan holkar sättas upp parvis med max 5-10 meters mellanrum. Detta säkerställer att när en blåmes tagit en holk i anspråk finns det sannolikt en närliggande holk tillgänglig för entitan. 10-20 holkar i området bedöms vara en rimlig insats och förslagsvis placeras dessa ut i området med kvarvarande skog i runt reningsverket främst men eventuellt även inom planområdet i de skogliga miljöer som återstår efter genomförandet. Utifrån ovanstående resonemang och om föreslagna skyddsåtgärder genomförs bedöms att det inte föreligger någon risk för förbud enligt artskyddsförordningen.

Figur 3. Påverkan på miljöer av miljöer av betydelse för entita under antagandet att detaljplanen för Johannisborgsförbindelsen medför att all lövskog och buskmark försvinner inom planområdet. Arealen lövskog och buskmark i dagsläget inom inventeringsområdet uppgår till cirka 19 ha (bild överst). Genomförandet av detaljplanen under ovan nämnda antagande innebär att cirka 6 ha lövskog och buskmark tas i anspråk vilket innebär en minskning i areal med cirka 30% (bild underst).

Figur 4. Utpekade miljöer som är bedömda att vara av betydelse för entita inom 1 kilometer från aktuellt inventeringsområde runt detaljplaneområdet för Johannisborgsförbindelsen.

Figur 5. Bedömda spridningskorridorer av betydelse för entita som underlättar spridningen utanför aktuellt inventeringsområde mot framför allt Händelö, Blixholmen samt Gamla Rörsviken.

Tabell 2. Observerade naturvårdsarter i samband med fågelinventeringen 2023 inom inventeringsområdet för Johannisborgslänken. Med naturvårdsarter menas här arter som uppfyller ett eller flera av följande kriterier: rödlistad (RL), upptagen i bilaga 1 i Fågeldirektivet (FD), utgör en prioriterad art i skogsvårdslagen (SKL) samt uppvisar en kraftig minskning under senaste 20 årsperioden baserat på svensk fågeltaxering (MM).

Art	Vetenskapligt namn	RL	FD	SKL	MM	Bedömning/motivering	Risk för förbud?
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	EN			MM	Grönfink häckar i skogsbyn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar. Arten bedöms som sannolik häckfågel i området. Den förekommer i större delen av landet och har en fortsatt stor population i landet (> 200 000 par). Arten uppvisar en mycket kraftig populationsminskning orsakad av sjukdomen gulknopp (flagellaten <i>Trichomonas gallinae</i>). Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon ytterligare risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Entita	<i>Poecile palustris</i>	NT		SKL	M	Entita är en hålhäckare men kan inte själv hacka fram sitt hål utan är beroende av miljöer som erbjuder naturliga hål. I många av våra skogar kan det antas att naturliga bohål är en begränsande resurs för hålhäckare. Arten uppvisar en måttlig populationsminskning och har tämligen stor population kvar i landet (90 000 par). Orsakerna till minskningen är något oklara men förlust av ett landskap med småskalig variation av skogsdungar och hagar med inslag av stora, gamla ekar tros vara en orsak. Brist på bohål en annan orsak, åtm. på lokal skala. Entita är intressant art i sammanhanget och bedöms mer utförligt under separat rubrik.	Liten
Fiskmå	<i>Larus canus</i>	NT			M	Fiskmå häckar vid kuster och sjöar samt lokalt i samhällen och i jordbruksbygd. Arten är spridd över hela landet och har en fortsatt stor population (ca 100 000 par). Arten bedöms som trolig häckfågel i området, troligtvis i anslutning till Motala ström samt Johannisborgs slottsruin. Arten uppvisar en måttlig långsiktig populationsminskning, troligen främst beroende på försämringar av viktiga livsmiljöer. Miljöer i anslutning till vatten kommer ej tas i anspråk av planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Skrattmå	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	NT			M	Viktiga miljöer utgörs bl.a. av eutrofa sjöar. Skrattmå har en fortsatt stor population och utbredning men uppvisar en sentida minskningstakt som föranlett rödlistning. Under senare år har dock minskningstakten bromsats upp. Negativ påverkan på arten utgörs av åtgärder såsom dikning och dikesrensning samt igenläggning av småvatten. Arten förekommer troligtvis som häckfågel vid Johannisborgs slottsruin. Inga viktiga livsmiljöer för arten bedöms tas i anspråk av planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms därför inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Kråka	<i>Corvus corone</i>	NT			M	Kråka häckar mest i anslutning till odlad mark och skogsmiljöer. Den förekommer i hela Sverige, även i ytterskårgården och i fjällen. Kråka är fortsatt en vanlig fågel med en stor population i landet (ca 145 000 par) men arten uppvisar en långsiktig populationsminskning som föranleder rödlistning. Orsakerna till kråkans minskning är delvis oklara men kan sannolikt tillskrivas effekter av förändrad sophantering (igenläggning av soptippar) såväl som förändringar inom jord- och skogsbruket. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon ytterligare risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Björktrast	<i>Turdus pilaris</i>	NT			M	Björktrast häckar i skogar, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och trädgårdar och andra urbana miljöer. Arten uppvisar en måttlig långsiktig populationsminskning som uppfyller kriterierna för rödlistning. Arten har en mycket stor populationsstorlek i landet, >500 000 par. Arten bedöms utgöra häckfågel i inventeringsområdet. De av arten föredragna livsmiljöerna kommer fortsatt finnas i tillräcklig omfattning inom området och även nybildas efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	NT			M	Gulspurv häckar i skogsbyn och buskmarker, särskilt i anslutning till odlad mark, samt på hyggen. Arten uppvisar en måttlig populationsminskning som dock tycks planat ut under senare år, dock på en lägre populationsnivå jämfört med tidigare. Arten uppvisar fortsatt en stor population (> 500 000 par). Orsaken till minskningen tros främst bero på intensifiering av samt mer storskaligt jordbruk. Arten har bara observerats vid enstaka tillfällen i samband med inventeringen och arten bedömd endast vara fåtalig häckfågel i området. Brynmiljöer och buskmarker finns kvar i området samt nybildas även efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej

Inventering av fåglar vid Johannisborgsförbindelsen, Norrköping 2023
Örnborg Kyrkänder Biologi & Miljö AB

Art	Vetenskapligt namn	RL	FD	SKL	MM	Bedömning/motivering	Risk för förbud?
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	NT			M	Viktiga miljöer utgörs av vassar i anslutning till sjöar, våtmarker och marina miljöer. Rörsångare har en fortsatt stor population (>200 000 par) och utbredning men uppvisade en sentida minskningstakt som föranledde rödlistning 2020. Orsaker till rödlistningen är minskning av lämpligt habitat samt händelser utanför Sverige. Förutsättningar för att arten skall kunna häcka i området, ex. vid Johannisborgs slottsruin bedöms finnas kvar även efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Ärtsångare	<i>Curruca curruca</i>	NT			M	Ärtsångare häckar i skogsbyrn, buskmarker och trädgårdar. Arten uppvisar en långsiktigt minskande populationsstorlek men har fortsatt en stor population i landet (145 00 par). Minskningen tros främst bero på orsaker i övervintringsområdena. Enligt genomförd inventeringen förekommer arten endast fåtaligt i området. Förutsättningar för att arten fortsatt skall kunna häcka i området bedöms finnas kvar även efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	NT				Svartvit flugsnappare häckar i löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker. Arten rödlistades 2020 p.g.a. en observerad populationsminskning under den föregående 10-årsperioden. Arten uppvisar en mycket stor population, >1 000 000 par. Främsta orsaken till minskningen antogs vara förluster av grova eller gamla träd, främst lövträd. Faktorer på övervintringsplatser tros också ha betydelse. Senare resultat från standardrutten indikerar en måttlig ökning. Förutsättningar för att arten skall kunna häcka i området bedöms finnas kvar även efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Strandskata	<i>Haematopus ostralegus</i>	NT				Strandskatan trivs på öppna strandmarker och på strandängar samt på sand- och grusstränder. Den kan även ses på åkrar längre in i landet, ofta i anslutning till vatten. Strandskatan har minskat med 30-50% under de senaste 30 åren, vilket föranledde rödlistning 2020. Arten uppvisar en förhållandevis liten population med ca 8 000 par. Senare resultat från Svensk fågeltaxering indikerar dock stabil populationsstorlek. Sannolikt nyttjar arten främst inventeringsområdet för födosök medan den häckar närmare vattenmiljöer. Förutsättningar för att arten fortsatt skall använda området även efter planerade åtgärder bedöms finnas kvar. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	VU			M	Stare häckar huvudsakligen i anslutning till odlad mark och är under häckningstid beroende av gräsmarker med kort vegetation inom rimligt avstånd (<1 km) från boet för sitt födosök. Arten är också hålhäckare och beroende av andra arter som mejslar ut hål. Arten uppvisar en långsiktig måttlig negativ populationsförändring men har en fortsatt mycket stor populationsstorlek (>400 000 par). Igenplantering eller igenväxning av betesmarker är starkt negativt och innebär att födosöksmiljöer försvinner. Nerläggning av jordbruk är ett stort hot i många trakter, liksom ensidig inriktning mot t.ex. vallodling i skogstrakter och spannmålsodling i slättbygden. Gräsmarker av betydelse för födosök bedöms inte påverkas av planerade åtgärder. Förutsättningar för att arten skall kunna fungera som häckfågel i området bedöms finnas kvar även efter planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>	VU			M	Tofsvipa häckar på fält, sankängar och myrar och föredrar häckningsplatser på hävdade strandängar samt på fuktig åkermark. Arten uppvisar en måttlig populationsminskning, främst orsakat av torrläggning av lämpliga biotoper. Arten uppvisar en måttligt stor populationsstorlek i landet (ca 45 000 par). Observationer av arten i inventeringsområdet utgörs främst av födosökande individer. Planerade åtgärder bedöms inte minska förutsättningarna för arten att häcka och använda området. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej

Inventering av fåglar vid Johannisborgsförbindelsen, Norrköping 2023
Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB

Art	Vetenskapligt namn	RL	FD	SKL	MM	Bedömning/motivering	Risk för förbud?
Gråtrut	<i>Larus argentatus</i>	VU			M	Gråtrut häckar, ofta i kolonier, på skär och holmar vid kusten från Bohuslän till Norrbotten samt på Öland och Gotland. Arten uppvisar en måttligt stor population i landet (ca 61 000 par). Arten bedöms inte utgöra en häckfågel inom inventeringsområdet utan observerade individer vid inventeringen utgörs av förbiflygande och tillfälligt rastande sådana. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Trana	<i>Grus grus</i>		FD bil 1	SKL		Viktiga miljöer utgörs av sötvattensstränder, buskmark, småvatten m.fl. Trana har uppvisat en kraftigt ökande population som övergått i måttlig ökning och inga egentliga hot föreligger. Arten har endast observerats tillfälligtvis i samband med inventeringen och är ingen häckfågel i inventeringsområdet. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Vitkindad gås	<i>Branta leucopsis</i>		FD bil 1		m	Vitkindad gås häckar lokalt längs våra kuster upp till Norrbotten samt på enstaka platser i inlandet. Observationer av arten i inventeringsområdet utgörs med all sannolikhet av födosökande individer. Förutsättningar för artens födosök i området bedöms inte påverkas av planerade åtgärder. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Gök	<i>Cuculus canorus</i>			SKL		Gök förekommer spridd över hela Sverige i vitt skilda miljöer, från lövskog och mager tallskog till slätt, kust och fjällhed. Arten uppvisar en stabil och måttligt stor populationsstorlek utan tecken på minskning. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej
Göktyta	<i>Jynx torquilla</i>			SKL		Göktyta häckar i gles löv- och blandskog samt i större trädgårdar och parker. Den häckar även på torra nyupptagna hyggen. Arten är starkt beroende av torr och öppen mark där små marklevande myror utgör den viktigaste födokällan. Arten har endast observerats vid enstaka tillfällen i samband med inventering och är mindre sannolikt en häckfågel i området. Planerade åtgärder bedöms inte medföra någon risk för artens bevarandestatus lokalt eller regionalt.	Nej

Pungmes

I samband med den riktade inventeringen av pungmes observerades inga individer överhuvudtaget 2023. Rapporter av arten i Artportalen inklusive skyddsklassade inom Norrköpings kommun visar på samma trend där senaste observationen som är inrapporterad är gjord 2016. Utöver de observationer som gjordes 2018 (Örnborg Kyrkander 2018) finns således inga dokumenterade observationer i Artportalen de senaste sju åren. Slutsatsen av detta är att med största sannolikhet är arten tyvärr numera är att betrakta som utgången häckfågel i inventeringsområdet såväl inom hela kommunen.

Diskussion

Genomförd inventering av fåglar i anslutning till den planerade Johannisborgsförbindelsen har kunnat påvisa en artlista på 56 arter som använder området i större eller mindre omfattning under häckningsperioden. Artantalet och artsammansättningen bjuder inte på några egentliga överraskningar utan är vad som kan förväntas i ett område av denna storlek samt förutsättningar. 18 av dessa 56 arter kan betraktas som naturvårdsarter utifrån deras känslighet och bevarandebeskrivning. En genomgång av dessa arter tillsammans med en bedömning om eventuell risk för förbud enligt artskyddsförordningen (paragraf 4) om planerade åtgärder genomförs har resulterat i bedömningen att en liten men ändå en risk föreligger för negativ påverkan för entita. Föreslagna skyddsåtgärder med att fortsatt tillåta trädridåer och buskage i de delar av området som förblir oexploaterat, inklusive Johannisborgs slottsruin och vallgrav, tillsammans med uppsättning av entita-anpassade holkar (mindre diameter på ingångsdiameter samt uppsatta parvis) bedöms som tillräckliga för att undanröja risken för förbud enligt artskyddsförordningen. I nära anslutning till inventeringsområdet och den planerade förbindelsen förekommer dessutom tämligen stora arealer av miljöer som bedöms som lämpliga häckningsmiljöer för entita. Blixholmen, Gamla Rörsviken, Supraviken, Händelö, strandskogar längs med Ljura bäck m.fl. områden ligger alla inom vad som betraktas som normalt spridningsavstånd för arten. Av vikt i detta sammanhang är att tillse att det kvarstår spridningsmöjligheter från området runt Johannisborg. I dagsläget finns mer eller mindre sammanhängande spridningskorridorer längs med banvallarna i inventeringsområdets norra del samt i de oexploaterade delarna i områdets södra delar (figur 5). Att bibehålla och eventuellt förstärka dessa underlättar för entitan även framgent att sprida sig mellan områden lämpliga för arten. Omfattande skogsbruksliknande åtgärder inom inventeringsområdet bör i görligaste mån även undvikas under artens häckningstid april till juni. Utifrån dagens förutsättningar och efter genomförda skyddsåtgärder är således bedömningen att entita även efter planerade åtgärder genomförts förekommer som häckfågel i landskapet med fortsatt gynnsam bevarandestatus.

Inventering av pungmes resulterade i noll observationer 2023 och slutsatsen utifrån genomförd inventering är att arten i dagsläget inte utgör häckfågel i eller i nära anslutning till

inventeringsområdet. Inga rapporter från Artportalen yngre än 2016 finns för arten inom inventeringsområdet. Detsamma gäller för observationer av pungmes inom hela Norrköpings kommun där inga observationer gjorts efter 2016 (Artportalen) förutom de som gjordes i samband med kommunens inventering 2018 (Örnborg Kyrkander 2018). Baserat på detta måste tyvärr slutsatsen bli att pungmes utgått som häckfågel såväl i det aktuella investeringsområdet som inom hela Norrköpings kommun. Förlusten av pungmes i Norrköpings kommun kan dock sannolikt förklaras med den generella nedgången av arten som även observerats nationellt som bl.a. lett till att arten sedan 2020 rödlistats som akut hotad (CR) (BirdLife Sverige 2023; SLU Artdatabanken 2023). Även i Skåne, som utgör artens kärnområde i Sverige, går arten kräftgång. Den minskning av pungmespopulationen som observerats nationellt under den senaste tioårsperioden bör kanske i första hand tillskrivas naturliga processer som ofta sker efter en period där en art genomgått en stark expansionsfas med kraftig populationsökning snarare än effekter av brist på och/eller försämrade miljöer tillgängliga för häckning och uppfödning av ungar. De ekologiska kraven som pungmesen uppvisar är att den företrädesvis väljer häckningsområden som utgörs av områden med slyvegetation på fuktig mark, påfallande ofta med mer eller mindre stark antropogen påverkan och/eller ursprung. Denna typ av miljöer måste beskrivas som en vanlig naturtyp i Sverige generellt och även i Norrköping specifikt. Miljöerna betraktas i många sammanhang som ”skräpnatur” utan egentligt värde. I området runt den planerade Johannisborgsförbindelsen finns på flera platser miljöer som bedömts utgöra lämpliga miljöer för pungmes, bl.a. runt Händelö, Supraviken, Blixholmen, Johannisborgs slottsruin, Gamla Rörsviken samt längs med Ljura bäck. Tillgången till lämpliga häckningsmiljöer torde därför inte utgöra någon betydelsefull flaskhals för pungmesens utbredning vare sig nationellt, regionalt eller lokalt utan snarare är det mer troligt att hitta populationsbegränsningarna för pungmes i Sverige i det faktum att pungmesen i Sverige befinner sig på nordgränsen av sitt utbredningsområdet. Lämpliga häckningsmiljöer för pungmes i Norrköpings kommun bedöms finnas i stor mängd även efter det att Johannisborgsförbindelsen förverkligats. En eventuell framtida återetablering av pungmes i Norrköpings kommun torde således sannolikt inte begränsas av antalet lämpliga häckningsmiljöer.

Referenser

BirdLife Sverige (2023). *Projekt Remiz*. <https://birdlife.se/projekt/projekt-remiz/> [2023-09-8].

BirdLife Sverige & Lunds universitet (2022). *Sveriges fåglar 2022*.

EU-kommissionen (1979). *Fågeldirektivet*. direktiv 2009/147/EG.

Skogsstyrelsen (2023). *Skogsvårdslag*. Nr. SFS 1979:429 (uppdat tom. SFS 2022:1273). SFS 1979:429.

SLU Artdatabanken (2020). *Rödlistade arter i Sverige 2020*. Uppsala: SLU Artdatabanken.

SLU Artdatabanken (2023). *Artfakta*. <https://artfakta.se/naturvard?lang=sv>.

Örnborg Kyrkander, B. & M. A. (2018). *Inventering av pungmes (Remiz pendulinus) på fem lokaler i Norrköpings kommun 2018*. Nr. ÖK 2018:21. Norrköpings kommun.

Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB (2018). *Ljura bäck, natuvärdesinventering*. Nr. ÖK 2018:18. Falköping.

Komplett artförteckning över fåglar observerade i samband med inventeringen 2023 i inventeringsområdet runt Johannisborgslänken. I tabellen redovisas förekomstfrekvens vid respektive ruttinventering beräknat som medelförekomst av antalet observationer över både linje- och punktinventeringen. Respektive arts naturvårdsstatus i form av rödlistning (RL), upptagen i bilaga 1 i fågeldirektivet (FD), utpekad som prioriterad art i skogsvårdslagen (SKL) samt aktuella populationstrender enligt svensk fågeltaxering (MM=Kraftig minskning senaste 20 årsperioden, M=måttlig minskning senaste 20 årsperioden, m=minskning bedömd utifrån andra källor än standardrutten) redovisas också.

Art	Vetenskapligt namn	Frekvens rutt 1	Frekvens rutt 2	Frekvens rutt 3	Naturvårdsstatus			
					RL	FD	SKL	POP.TREND
Grönfink	<i>Chloris chloris</i>	39%	5%	9%	EN			MM
Entita	<i>Poecile palustris</i>	22%	0%	0%	NT		SKL	M
Fiskmåå	<i>Larus canus</i>	100%	4%	35%	NT			M
Skrattmåå	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	83%	26%	22%	NT			M
Krååå	<i>Corvus corone</i>	56%	13%	13%	NT			M
Björååå	<i>Turdus pilaris</i>	17%	0%	13%	NT			M
Gulspåå	<i>Emberiza citrinella</i>	5%	0%	5%	NT			M
Rörsångåå	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	0%	4%	0%	NT			M
Åååååååå	<i>Curruca curruca</i>	0%	0%	4%	NT			M
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	0%	4%	4%	NT			
Strandskååå	<i>Haematopus ostralegus</i>	30%	9%	13%	NT			
Stååå	<i>Sturnus vulgaris</i>	13%	17%	34%	VU			M
Tofsvååå	<i>Vanellus vanellus</i>	13%	17%	13%	VU			M
Grååååå	<i>Larus argentatus</i>	0%	22%	0%	VU			M
Trååå	<i>Grus grus</i>	0%	4%	0%		FD bil 1	SKL	
Vitåååååååå	<i>Branta leucopsis</i>	39%	4%	0%		FD bil 1		m
Göåå	<i>Cuculus canorus</i>	0%	9%	9%			SKL	
Göååååå	<i>Jynx torquilla</i>	0%	9%	0%			SKL	

Art	Vetenskapligt namn	Frekvens rutt 1	Frekvens rutt 2	Frekvens rutt 3	Naturvårdsstatus			POP.TREND
					RL	FD	SKL	
Skata	<i>Pica pica</i>	39%	18%	13%				M
Sädesärta	<i>Motacilla alba</i>	9%	9%	17%				M
Näktergal	<i>Luscinia luscinia</i>	0%	48%	17%				M
Rörhöna	<i>Gallinula chloropus</i>	0%	9%	0%				m
Fasan	<i>Phasianus colchicus</i>	30%	35%	30%				M
Lövsångare	<i>Phylloscopus t. trochilus</i>	0%	74%	43%				M
Talgoxe	<i>Parus major</i>	87%	52%	30%				
Ringduva	<i>Columba palumbus</i>	78%	48%	56%				
Blåmes	<i>Cyanistes caeruleus</i>	70%	39%	9%				
Rödhake	<i>Erithacus rubecula</i>	61%	5%	13%				
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	26%	17%	13%				
Gräsand	<i>Anas platyrhynchos</i>	22%	9%	13%				
Pilfink	<i>Passer montanus</i>	22%	13%	14%				
Grågås	<i>Anser anser</i>	17%	0%	9%				
Storskarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	17%	0%	0%				
Gärdsmyg	<i>Troglodytes troglodytes</i>	13%	5%	5%				
Sothöna	<i>Fulica atra</i>	13%	4%	5%				
Rödstjärt	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	9%	18%	13%				
Sparvhök	<i>Accipiter nisus</i>	9%	0%	0%				
Större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>	8%	4%	4%				
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	5%	27%	0%				

Art	Vetenskapligt namn	Frekvens rutt 1	Frekvens rutt 2	Frekvens rutt 3	Naturvårdsstatus			
					RL	FD	SKL	POP.TREND
Gråsparv	<i>Passer domesticus</i>	5%	18%	22%				
Morkulla	<i>Scolopax rusticola</i>	5%	0%	0%				
Törnsångare	<i>Curruca communis</i>	0%	48%	52%				
Svarthätta	<i>Sylvia atricapilla</i>	0%	35%	30%				
Sävsångare	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	0%	31%	5%				
Trädgårds- sångare	<i>Sylvia borin</i>	0%	27%	26%				
Ladusvala	<i>Hirundo rustica</i>	0%	18%	4%				
Rödstjärt	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	0%	18%	0%				
Hämpling	<i>Linaria cannabina</i>	0%	9%	22%				
Snatтерand	<i>Mareca strepera</i>	0%	4%	0%				
Tornfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	0%	0%	9%				
Enkel-beckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	0%	0%	9%				
Kärrsångare	<i>Acrocephalus palustris</i>	0%	0%	5%				
Steglits	<i>Carduelis carduelis</i>	0%	0%	4%				
Grå flugsnappare	<i>Muscicapa striata</i>	0%	0%	4%				
Kaja	<i>Coloeus monedula</i>	9%	26%	13%				
Tamduva	<i>Columba livia (domest.)</i>	8%	9%	0%				
Gransångare	<i>Phylloscopus c. collybita</i>	4%	0%	0%				